

Mariusz Palichleb

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

ORCID 0009-0003-4324-8014

DOI: <https://doi.org/10.35464/1642-672X.PS.2025.3.11>

Sztuczna inteligencja a przemiany relacji społecznych młodzieży w procesie socjalizacji

Artificial Intelligence and Changes in Social Relations of Young People in the Process of Socialization

ABSTRACT: The dynamic development of digital technologies, and in particular Artificial Intelligence (AI), is one of the key factors transforming contemporary social life. These processes influence not only the organization of work, communication, and culture, but also the fundamental mechanisms of individual socialization. Youth, the most dynamic and change-prone social group, are entering into relationships with technology, which increasingly serves not only as a tool but also as a partner in interaction, a mediator of experiences, and an intermediary in interpersonal relationships.

This article is theoretical in nature and attempts to analyze changes in the area of social relations, bonds, and identity among young people in the context of the development of artificial intelligence. The starting point is the classical understanding of socialization as a process of internalizing norms and values and shaping an individual's identity in relationships with others. In this context, contemporary approaches to socialization in the digital world are presented, which indicate that new technologies, including AI-based systems, are beginning to play the role of significant social actors.

KEYWORDS: artificial intelligence, youth, socialization, social relations, digital technology, network society.

STRESZCZENIE: Dynamiczny rozwój technologii cyfrowych, a w szczególności sztucznej inteligencji (SI), stanowi jeden z kluczowych czynników przekształcających współczesne życie społeczne. Procesy te wpływają nie tylko na organizację pracy, komunikację czy kulturę, lecz również na fundamentalne mechanizmy socjalizacji jednostki. Młodzież, będąca najbardziej dynamiczną i podatną na zmiany grupą społeczną, wchodzi w relacje

z technologią, która coraz częściej pełni funkcję nie tylko narzędzia, ale także partnera interakcji, mediatora doświadczeń i pośrednika w relacjach międzyludzkich.

Niniejszy artykuł ma charakter teoretyczny i stanowi próbę analizy przemian w obszarze relacji społecznych, więzi i tożsamości młodzieży w kontekście rozwoju sztucznej inteligencji. Punktem wyjścia jest klasyczne rozumienie socjalizacji jako procesu internalizacji norm i wartości oraz kształtowania tożsamości jednostki w relacjach z innymi ludźmi. W tym kontekście przedstawiono współczesne ujęcia socjalizacji w świecie cyfrowym, które wskazują, że nowe technologie, w tym systemy oparte na SI, zaczynają odgrywać rolę istotnych aktorów społecznych.

SŁOWA KLUCZOWE: sztuczna inteligencja, młodzież, socjalizacja, relacje społeczne, technologia cyfrowa, społeczeństwo sieciowe.

Wprowadzenie

Dynamiczna cyfrowa transformacja współczesnego życia społecznego sprawia, że technologie informacyjne i komunikacyjne przenikają niemal wszystkie sfery funkcjonowania człowieka. Jednym z najbardziej wpływowych elementów tego procesu jest sztuczna inteligencja, która zaczyna pełnić nie tylko funkcje narzędziowe lecz także komunikacyjne i społeczne. Systemy oparte na SI uczestniczą w kształtowaniu opinii, postaw oraz sposobów interakcji, co czyni je nowym czynnikiem wpływającym na procesy socjalizacji. Zjawisko to nabiera szczególnego znaczenia w odniesieniu do młodzieży, która dorasta w świecie zdominowanym przez technologie cyfrowe. To właśnie młode pokolenie stanowi grupę najbardziej podatną na wpływy SI, ponieważ w jej codziennym doświadczeniu społecznym interakcje z algorytmami, chatbotami czy aplikacjami edukacyjnymi są zjawiskiem powszechnym i naturalnym. W efekcie relacje społeczne młodzieży coraz częściej ulegają mediatyzacji, a granice między światem społecznym a technologicznym stają się płynne.

Celem niniejszego artykułu jest teoretyczna analiza przemian relacji społecznych młodzieży w kontekście rozwoju sztucznej inteligencji. Analiza ta koncentruje się na próbie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób sztuczna inteligencja wpływa na kształt i charakter więzi międzyludzkich, tożsamość społeczną oraz proces socjalizacji młodego pokolenia. Artykuł ma również na celu wskazanie, że współczesna socjalizacja wymaga reinterpretacji w świetle zjawisk algorytmizacji, cyfrowej komunikacji i automatyzacji relacji społecznych.

Teoretyczne ujęcie socjalizacji i relacji społecznych

W literaturze socjologicznej istnieje wiele definicji socjalizacji. Idąc za myślą jednego z najbardziej znanych socjologów A. Giddensa [2012], socjalizację można określić jako proces, w ramach którego jednostka przyswaja

normy, wartości i role społeczne niezbędne do funkcjonowania w danym społeczeństwie. Jest to złożony mechanizm kształtowania tożsamości, świadomości społecznej oraz umiejętności uczestnictwa w życiu zbiorowym. Według Giddensa [2012, s. 733] socjalizacja nie jest zjawiskiem jednorazowym, lecz procesem dynamicznym, trwającym przez całe życie, w którym jednostka nie tylko podlega wpływom społecznym, ale również współtworzy porządek społeczny. W kontekście współczesnych przemian technologicznych koncepcja Giddensa nabiera nowego znaczenia. Wynika to z tego, że socjalizacja, zwłaszcza dzieci i młodzieży, coraz częściej dokonuje się dodatkowo w środowisku cyfrowym, w którym rola technologii, w tym sztucznej inteligencji, staje się integralną częścią procesu kształtowania norm, wartości i ról społecznych. Oznacza to, że tradycyjne instytucje socjalizacyjne – takie jak rodzina, szkoła czy grupa rówieśnicza – współistnieją obecnie z nowym, technologicznym wymiarem oddziaływania.

Obecnym spojrzeniem na socjologię jest koncepcja płynnej nowoczesności Z. Baumana, który opisuje współczesne społeczeństwo jako rzeczywistość pozbawioną trwałości, w której dominują zmienność, konsumpcja i tymczasowość. W warunkach płynności tradycyjne struktury – rodzina, wspólnota, praca czy religia – tracą stabilizującą funkcję, a centralnym punktem życia społecznego staje się rynek, podporządkowujący relacje zasadzie użyteczności i zysku [Urbaniak, 2014, s. 9]. Nowe spojrzenie na socjologię, wynikające z tej diagnozy, przesuwa akcent z badania instytucji na analizę doświadczenia jednostki funkcjonującej w niepewnym i zindywidualizowanym świecie. Socjologia staje się refleksją nad płynnymi tożsamościami i relacjami, które podlegają ciągłej zmianie. W tym sensie Bauman wskazuje, że współczesna kultura jest kulturą zapominania, konsumpcji i braku trwałego zaangażowania, co prowadzi do erozji więzi społecznych. Z perspektywy nowej socjologii płynna nowoczesność wymaga opisu społeczeństwa jako dynamicznego systemu relacji i procesów, zdominowanego przez logikę rynku, mediów i technologii. Rozwój technologii cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji, staje się istotnym czynnikiem tego procesu, wzmacniając jego płynność i nietrwałość. Technologia nie tylko przyspiesza tempo zmian społecznych, lecz także przekształca sposoby komunikacji, uczenia się i kształtowania tożsamości, tworząc nowe wzory socjalizacji oparte na interakcjach człowieka z systemami cyfrowymi [Urbaniak, 2014, s. 9–10].

Warto również wskazać na koncepcję społeczeństwa sieci zaproponowaną przez M. Castellsa, który analizując przemiany społeczne lat 90. XX w., wskazał, że rozwój sieci internetowej w sposób istotny wpływa na strukturę społeczeństw, przekształcając ich przestrzeń komunikacyjną. Zauważył, że sieć

staje się nowym środowiskiem społecznym, w którym interakcje i wymiana informacji przybierają charakter globalny, a jednocześnie lokalnie zakorzeniony w tzw. miastach sieciowych [Chęć-Małyszek, 2019, s. 125]. Castells podkreślał ambiwalentny charakter tych przemian. Z jednej strony Internet umożliwia intensywną wymianę danych i rozwój globalnej komunikacji, z drugiej strony przyczynia się do zaniku tradycyjnych umiejętności komunikacyjnych oraz do fragmentaryzacji więzi społecznych. W jego ujęciu, społeczeństwo sieciowe to struktura, w której komunikacja i relacje społeczne są coraz silniej uzależnione od infrastruktury technologicznej, a tożsamość jednostki kształtuje się w przestrzeni przepływu informacji. Z perspektywy współczesnej socjologii koncepcja Castellsa stanowi fundament refleksji nad cyfrową socjalizacją, w której młodzież dorasta w warunkach dominacji komunikacji sieciowej i interakcji pośredniczących przez technologie [Castells, 2011].

Z pojęciem socjalizacji silnie związane jest inne pojęcie – relacje społeczne, inaczej międzyludzkie lub interpersonalne. Relacje społeczne można zdefiniować jako trwałe lub powtarzalne więzi między ludźmi, oparte na wzajemnym oddziaływaniu, współuczestnictwie i emocjonalnym zaangażowaniu, które umożliwiają jednostce funkcjonowanie w ramach wspólnoty oraz zaspokajają jej potrzeby przynależności, bezpieczeństwa i samorealizacji [Obrębska, 2021, s. 11–12]. Już Arystoteles wskazywał, że człowiek z natury jest istotą społeczną (*zoon politikon*), której pełny rozwój możliwy jest jedynie we wspólnocie. Samowystarczalność i izolacja stanowią zaprzeczenie ludzkiej natury, ponieważ cnoty moralne i dobro wspólne realizują się poprzez relacje i działanie na rzecz innych. W tym sensie wspólnota jest warunkiem ludzkiej egzystencji, zarówno w wymiarze etycznym, jak i społecznym [Obrębska, 2021, s. 10]. Współczesne badania potwierdzają tę klasyczną intuicję. Jak podkreśla S. Pinker [2015], potrzeba kontaktu społecznego jest zakorzeniona ewolucyjnie i ma kluczowe znaczenie dla zdrowia, odporności psychicznej i dobrostanu jednostki. Utrzymywanie bliskich relacji interpersonalnych wpływa pozytywnie na funkcje biologiczne, emocjonalne i społeczne człowieka, co dowodzą liczne badania empiryczne prowadzone w psychologii społecznej i neuronaukach [Obrębska, 2021, s. 11–12].

Podkreślić należy, że rozwój technologii i sztucznej inteligencji doprowadził do głębokiej transformacji sposobów budowania i podtrzymywania relacji społecznych. W społeczeństwie informacyjnym, którego podstawowym zasobem stała się informacja, kontakt bezpośredni coraz częściej zastępowany jest przez interakcje pośredniczone technologicznie – za pomocą mediów cyfrowych, komunikatorów, platform społecznościowych czy systemów sztucznej inteligencji. Proces ten można określić mianem mediatyzacji relacji społecznych,

w której technologia staje się nie tylko narzędziem komunikacji, ale także środowiskiem, gdzie kształtują się nowe formy więzi, tożsamości i socjalizacji. W konsekwencji tradycyjna przestrzeń wspólnoty – oparta na fizycznej obecności, dialogu i emocjonalnym współuczestnictwie – zostaje zastąpiona przez relacje o charakterze wirtualnym i sieciowym [Soler, 2018, s. 277–278]. Co więcej, zjawisko to wpisuje się w szerszy kontekst przemian kulturowych opisanych przez Baumana i Castellsa: od społeczeństwa wspólnotowego do społeczeństwa sieciowego, w którym relacje stają się płynne, krótkotrwałe i zdominowane przez logikę technologicznego pośrednictwa.

Omawiając nowe podejście do socjalizacji i relacji społecznych warto również odnieść się do teorii Aktora-Sieci (ANT), rozwiniętej przez B. Latour [1999]. Tę koncepcję uważa się za jedno z najważniejszych odejść od tradycyjnego, dualistycznego pojmowania relacji między człowiekiem a światem społecznym. W klasycznych modelach naukowych zakładano istnienie wyraźnego podziału między eksplanans (tym, co wyjaśnia) a eksplanandum (tym, co ma być wyjaśnione). ANT odrzuca ten dualizm, postulując, że proces poznania i wyjaśniania zjawisk jest sieciowym układem relacji, w którym uczestniczą zarówno ludzie (aktorzy społeczni), jak i elementy pozaludzkie, takie jak narzędzia, urządzenia, technologie czy instytucje. Latour wskazuje, że wiedza naukowa i fakty nie są prostym odbiciem rzeczywistości, lecz rezultatem złożonego procesu translacji, w którym dane empiryczne przechodzą przez szereg etapów, a w tym procesie każdy element – człowiek, mikroskop, próbka, wykres czy komputer – uczestniczy jako aktor, współtworzący wynik poznawczy [Abriszewski, 2007, s. 113–114]. Teoria ta pozwala zwrócić uwagę na nowy sposób myślenia o relacjach między człowiekiem a technologią. Zgodnie z nią technologia nie jest biernym narzędziem, lecz aktywnym uczestnikiem procesów społecznych.

Z perspektywy socjologii wnioski te mają fundamentalne znaczenie dla rozumienia współczesnych przemian społecznych. W warunkach społeczeństwa informacyjnego i płynnej nowoczesności relacje międzyludzkie coraz częściej zastępowane są kontaktami pośrednimi, zapośredniczonymi przez technologię. Utrata bezpośredniego kontaktu może prowadzić do osłabienia więzi społecznych, a tym samym – do redefinicji samej istoty socjalizacji. Tym samym współczesna socjologia staje wobec pytania: w jaki sposób rozwój technologii, w tym sztucznej inteligencji, wpływa na jakość relacji i poczucie wspólnotowości w życiu młodego człowieka?

Sztuczna inteligencja jako nowy czynnik kształtujący relacje społeczne młodzieży

Rozwój technologii cyfrowych, prowadzący od Internetu Rzeczy po sztuczną inteligencję opartą na sieciach neuronowych, ukazuje postępującą technicyzację życia społecznego. Coraz większa liczba urządzeń i systemów jest połączona w globalne sieci, które gromadzą i przetwarzają dane o człowieku, tworząc złożone środowisko informacyjne. Z perspektywy socjologicznej oznacza to, że granica między światem społecznym a technologicznym ulega zatarciu, a technologie zaczynają pełnić funkcję pośredników w relacjach społecznych [Wawer, 2018, s. 123].

Sztuczna inteligencja definiowana jest jako złożony system technologiczny zdolny do przetwarzania danych, uczenia się i podejmowania decyzji w sposób analogiczny do procesów ludzkiego poznania. W ujęciu społecznym stanowi nie tylko narzędzie informatyczne, lecz także nowy podmiot oddziaływania – uczestnika relacji społecznych, który współtworzy kulturę komunikacji, pracy i edukacji. Jej funkcjonowanie obejmuje sfery poznawcze, emocjonalne i aksjologiczne życia jednostek, czyniąc z niej istotny element współczesnej przestrzeni socjalizacyjnej [Jankowski, Bednarek, Bartecka, 2024, s. 7].

W teorii naukowej wymienia się różne rodzaje sztucznej inteligencji, jednak najbardziej trafny wydaje się podział na konwersacyjną i generatywną. Konwersacyjna sztuczna inteligencja to wyspecjalizowany typ systemów SI, zaprojektowany do prowadzenia interakcji językowych z człowiekiem w sposób zbliżony do naturalnej komunikacji międzyludzkiej. Jej zadaniem jest symulacja procesów werbalnych i dialogicznych, takich jak rozumienie, odpowiadanie, interpretacja kontekstu czy empatyczne reagowanie. Z socjologicznego punktu widzenia konwersacyjna SI stanowi nową formę interakcji społecznej, w której technologia wchodzi w rolę partnera komunikacyjnego, wpływając na sposób wyrażania emocji, budowania relacji i kształtowania tożsamości użytkowników [Jankowski, Bednarek, Bartecka, 2024, s. 7–8]. Generatywna sztuczna inteligencja to typ SI, którego zasadniczą funkcją jest tworzenie nowych treści – tekstowych, wizualnych, dźwiękowych czy interaktywnych – na podstawie wzorców i danych, które uprzednio przetworzyła. W odróżnieniu od tradycyjnych systemów analitycznych, generatywna SI nie tylko reaguje, ale także współtworzy rzeczywistość symboliczną i kulturową. W wymiarze społecznym jest ona narzędziem kreatywności, ale też czynnikiem kształtującym nowe formy ekspresji, komunikacji i uczenia się [Jankowski, Bednarek, Bartecka, 2024, s. 7–8].

Sztuczna inteligencja, zdolna do uczenia się i przewidywania, staje się czynnikiem wpływającym na procesy decyzyjne, komunikacyjne i poznawcze człowieka. W rezultacie wytwarza się nowy kontekst socjalizacji, w którym jednostka funkcjonuje w otoczeniu systemów uczących się i reagujących na jej zachowania. Socjologia interpretuje ten proces jako przemianę struktury relacji społecznych, od bezpośrednich interakcji międzyludzkich ku interakcjom pośredniczonym przez technologię. Jak zauważa Bostrom [2005], tempo rozwoju SI przewyższa zdolność społeczeństw do refleksji nad jego konsekwencjami. Oznacza to konieczność ponownego namysłu nad kategoriami podmiotowości, kontroli społecznej i autonomii człowieka, które w erze sztucznej inteligencji zyskują nowe znaczenie [Wawer, 2018, s. 123–124].

W polskiej nauce socjologicznej niewiele jest pozycji literackich czy badań nad tym, jak młodzież wykorzystuje SI. Jeśli są już dostępne to dotyczą głównie nauki i edukacji. Wiele jest natomiast badań zagranicznych, na podstawie których można określić jak młode pokolenie korzysta z konwersacyjnej czy generatywnej sztucznej inteligencji. Przykładowo w 2024 r. Common Sense Media i HopeLab [2023, s. 30–31] przeprowadzili badania pt. *Teen and Young Adult Perspectives on Generative AI*. Współczesna młodzież korzysta z narzędzi sztucznej inteligencji w sposób coraz bardziej powszechny, lecz zróżnicowany pod względem motywacji, funkcji i stopnia zaangażowania. Dla większości SI stanowi narzędzie użytkowe i poznawcze, wykorzystywane do nauki, rozrywki, komunikacji, a także eksploracji własnych zainteresowań. Badania pokazują, że młodzież najczęściej używa systemów generatywnych, takich jak ChatGPT czy chatboty edukacyjne, w celach praktycznych i twórczych: do poszukiwania informacji, pomocy w zadaniach szkolnych, generowania pomysłów czy rozwijania kreatywności. Jednocześnie obserwuje się, że część młodych użytkowników traktuje sztuczną inteligencję jako partnera interakcji społecznej, co może prowadzić do nowych form relacji emocjonalnych i tożsamościowych. SI staje się dla niektórych młodych osób przestrzenią eksperymentowania z emocjami, tożsamością i językiem komunikacji. Choć większość badanych wciąż preferuje kontakt z ludźmi, zauważalny jest proces mediatyzacji relacji społecznych, w którym technologie konwersacyjne przejmują niektóre funkcje tradycyjnych interakcji. Badania wskazują również na potrzebę większej edukacji i refleksyjności w korzystaniu z AI. Młodzież często nie jest w pełni świadoma ryzyka związanego z prywatnością, nierzetelnymi treściami czy emocjonalnym uzależnieniem od interakcji z maszynami. Dlatego autorzy raportów podkreślają konieczność rozwijania kompetencji cyfrowych, etycznych i krytycznych, które pozwolą młodym ludziom wykorzystywać SI w sposób bezpieczny, odpowiedzialny i sprzyjający rozwojowi społecznemu.

W 2025 r. Common Sense Media [2025, s. 9] przeprowadziło badania na temat tego, jak amerykańskie nastolatki używają SI. Wyniki badań wskazują, że korzystanie przez młodzież z konwersacyjnej sztucznej inteligencji ma charakter powszechny, lecz w większości przypadków pragmatyczny i użytkowy, a nie kompensacyjny wobec relacji międzyludzkich. Większość nastolatków traktuje AI jako kompana codzienności, w tym jako narzędzie do rozrywki lub eksperymentowania, zachowując świadomość ich sztucznego charakteru i wyraźnie preferując kontakty z ludźmi. Jednocześnie część młodych użytkowników angażuje się emocjonalnie w interakcje z SI, co może prowadzić do ryzyka uzależnienia relacyjnego, ekspozycji na nieodpowiednie treści oraz nieświadomego ujawniania danych osobowych.

Sztuczna inteligencja staje się nowym czynnikiem kształtującym relacje społeczne młodzieży, wprowadzając zmianę od bezpośrednich interakcji międzyludzkich ku relacjom pośredniczonym przez technologię. Badania wskazują, że młodzi ludzie korzystają z SI głównie w celach poznawczych, edukacyjnych i rozrywkowych, traktując ją pragmatycznie, choć część z nich zaczyna wchodzić z nią w relacje o charakterze emocjonalnym. Coraz częściej budują oni także więzi społeczne i emocjonalne za pośrednictwem narzędzi SI – wykorzystując je do rozmów, wsparcia czy ekspresji uczuć, co potwierdza, że stanowi nowy wymiar w procesie socjalizacji.

Przemiany relacji społecznych młodzieży w erze SI

Rozwój sztucznej inteligencji i technologii konwersacyjnych skłania do refleksji, czy „myślące maszyny” mogą uczestniczyć w relacjach społecznych. Z perspektywy technicznej są one zdolne do wymiany informacji, reagowania na bodźce i prowadzenia dialogów z użytkownikiem. Jednak w sensie socjologicznym, który opiera się na kategoriach znaczenia, intencjonalności i podmiotowości, relacje te mają charakter ograniczony [Korporowicz, 2023, s. 237]. Relacja społeczna wymaga zdolności do tworzenia i interpretowania znaczeń, wyrażania emocji oraz wartościowania doświadczeń. Jak zauważa J. Habermas [1999], komunikacja społeczna to nie tylko transmisja informacji, ale też proces dążenia do wzajemnego zrozumienia. Sztuczna inteligencja, choć symuluje interakcję, nie posiada świadomości, intencji ani uczestnictwa w świecie wartości. Z tego powodu interakcje z SI mają charakter symulacyjny i funkcjonalny, nie zaś społeczny. Technologia pełni raczej funkcję mediatora – pośrednika, który wpływa na sposób, w jaki ludzie wchodzi w relacje między sobą. Jak podkreśla T. Paleczny [2017], relacje społeczne opierają się na uczestnictwie, wzajemności i wartościowaniu, co stanowi domenę wyłącznie ludzką.

Sztuczna inteligencja nie tworzy więc relacji społecznych, lecz modyfikuje ich przebieg i strukturę. Młodzież dorastająca w środowisku cyfrowym doświadcza coraz częściej relacji pośrednich, kształtowanych przez algorytmy i interfejsy technologiczne. Tym samym SI staje się czynnikiem mediatyzującym proces socjalizacji, wpływając na sposób, w jaki jednostki komunikują się, tworzą więzi i definiują własną tożsamość społeczną [Korporowicz, 2023, s. 237–238].

Sztuczna inteligencja coraz wyraźniej wnika w różne sfery życia człowieka – od zdrowia psychicznego, przez edukację, aż po relacje społeczne – stając się zarówno narzędziem wspierającym, jak i czynnikiem przekształcającym współczesne procesy socjalizacji. Z perspektywy socjologicznej AI można postrzegać jako nowego aktora społecznego, który wpływa na sposób uczenia się, komunikowania oraz budowania więzi, zwłaszcza wśród młodzieży. Na pewno technologie oparte na SI, takie jak chatboty terapeutyczne czy systemy edukacyjne, oferują młodym ludziom wsparcie emocjonalne, rozwijają ich kompetencje poznawcze i sprzyjają indywidualizacji procesu uczenia się. Jednakże tego typu strony czy aplikacje oparte na SI rodzą nowe zagrożenia – ograniczają krytyczne myślenie, osłabiają bezpośrednie relacje społeczne i mogą prowadzić do nadmiernego uzależnienia od interakcji z technologią. W efekcie obserwuje się zjawisko mediatyzacji relacji społecznych, w którym sztuczna inteligencja staje się pośrednikiem kontaktów międzyludzkich i kształtuje wzory zachowań młodzieży. Proces ten prowadzi do stopniowego przekształcania tradycyjnych mechanizmów socjalizacji, w których technologia pełni równocześnie funkcję edukacyjną, emocjonalną i kulturową [Shukla, 2024, s. 127].

Niezaprzeczalnie transformacja cyfrowa prowadzi do powstania nowego typu rzeczywistości społecznej, w której strategiczną rolę odgrywają dane, algorytmy i systemy przetwarzania informacji. Dla młodzieży oznacza to, że coraz większa część ich życia: nauka, komunikacja, relacje i samoidentyfikacja, odbywa się w przestrzeni cyfrowej, w której technologia staje się aktywnym uczestnikiem interakcji społecznych. Nowe środowisko cyfrowe, oparte na logice danych i automatyzacji, zmienia charakter relacji społecznych, od spontanicznych i emocjonalnych ku bardziej algorytmicznie sterowanym, obserwowanym i analizowanym przez systemy. Młodzi ludzie, dorastając w kulturze cyfrowej, uczą się funkcjonowania w rzeczywistości, gdzie prywatność, autonomia i autentyczność ulegają przekształceniu. Zjawiska takie jak inwigilacja, komercjalizacja danych czy cyfrowe porównywanie wpływają na sposób, w jaki młodzież buduje relacje, postrzega siebie i innych. W rezultacie proces socjalizacji staje się procesem współkształtowanym przez technologie, które

mogą zarówno wspierać rozwój młodych ludzi, jak i generować nowe formy zależności, presji czy wykluczenia [Brandtzaeg, Følstad, Skjuve, 2025, s. 1–7].

Wnioski i implikacje teoretyczne

Rozwój sztucznej inteligencji wprowadza istotną zmianę w sposobie funkcjonowania młodzieży w przestrzeni społecznej, redefiniując zarówno proces socjalizacji, jak i rozumienie relacji międzyludzkich. Współczesna młodzież dorasta w środowisku, w którym interakcje z inteligentnymi systemami (chatbotami, algorytmami czy aplikacjami edukacyjnymi) stają się codziennością, a technologia zaczyna pełnić funkcję nowego uczestnika procesów społecznych. Z perspektywy socjologicznej oznacza to, że SI staje się czynnikiem socjalizacyjnym, który wpływa na rozwój poznawczy, emocjonalny i aksjologiczny jednostki. Dlatego też wymaga to poszerzenia dotychczasowych modeli socjalizacji o wymiar technologiczny i uwzględnienia technologii jako aktywnego elementu środowiska społecznego. Zjawisko to wskazuje na potrzebę nowego języka opisu rzeczywistości społecznej – takiego, który łączy perspektywy socjologii wychowania, socjologii technologii i mediów cyfrowych. Konieczne staje się również badanie mechanizmów, poprzez które technologia współtworzy wartości, normy i wzorce komunikacyjne młodzieży.

W sensie praktycznym wyniki przeprowadzonej analizy implikują potrzebę rozwoju edukacji cyfrowej i etycznej, przygotowującej młodzież do krytycznego i świadomego korzystania z narzędzi SI. Wymagane jest także kształtowanie kompetencji społecznych w środowisku zdominowanym przez technologie, tak aby wspierać rozwój empatii, odpowiedzialności i podmiotowości w relacjach międzyludzkich i cyfrowych. Wreszcie, dalsze badania empiryczne prowadzone w Polsce powinny koncentrować się na analizie realnych wzorców interakcji młodzieży z technologią, ich wpływie na relacje rówieśnicze, rodzinne i szkolne, a także na identyfikacji czynników chroniących przed alienacją i zależnością od cyfrowych środowisk komunikacji.

Bibliografia

- Abriszewski K. (2007). Teoria Aktora-Sieci Bruno Latora. *Teksty Długie. Centrum Humanistyki Cyfrowej*, 1–2, 113–126.
- Bostrom N. (2005). *Transhumanist Values*. W: F. Adams (red.). *Ethical Issues for the 21st Century*. Philosophical Documentation Center Press.
- Brandtzaeg P.B., Følstad A., Skjuve M. (2025). Emerging AI individualism: How Young People Integrate Social AI Into Everyday Life. *Communication and Change*, 1(11), 1–22.
- Caldwell J., Fisher J.H.N. (2025). *Talk, Trust, and Trade-Offs: How and Why Teens Use AI Companions*. San Francisco: Common Sense Media.

- Castells M. (2011). *Spółczesność sieci*. Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Giddens A. (2012). *Socjologia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Habermas J. (1999). *Teoria działania komunikacyjnego. Racjonalność działania a racjonalność społeczna*, t. 1. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Janowski M., Bednarek J., Bartecka A. (2024). *Socjologia + sztuczna inteligencja. Raport badawczy. Sposoby zrozumienia wpływu narzędzi AI na krytyczne myślenie i kreatywność przez studentów socjologii*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Korporowicz L. (2023). Redukcyjne pułapki socjologiczne „myślących maszyn”. *Ethos*, 3(143), 235–252.
- Latour B. (1999). *Pandora's Hope. Essays on the Reality of Science Studies*. London: Harvard University Press Cambridge Mass.
- Obrębska M. (2021). Blisko czy na dystans? Psychologiczne aspekty relacji międzyludzkich. *Człowiek i Społeczeństwo*, 60, 9–21.
- Paleczny T. (2017). *Relacje międzykulturowe w dobie kryzysu ideologii wielokulturowości*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Pinker S. (2015). *Efekt wioski. Jak kontakty twarzą w twarz mogą uczynić nas zdrowszymi, szczęśliwymi i mądrzejszymi*. Kielce: Wydawnictwo Charaktery.
- Shukla K. (2024). Impact of Artificial Intelligence Among Youth. *International Journal of Advances in Engineering and Management*, 1, 125–128.
- Soler U. (2018). Technologia jako narzędzie wzmacniania więzi społecznych. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej*, 113, 275–288.
- Urbaniak M. (2014). Gorzki posmak płynnej nowoczesności. Wybrane zagadnienia z filozofii społecznej Zygmunta Baumana. *Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula*, 4(42), 5–27.
- Wawer J. (2018). Sztuczna Inteligencja – produkt czy podmiot?. *Studia Teologii Dogmatycznej*, 4, 115–126.

Netografia

- Common Sense Media (2024). *Teen and Young Adult Perspectives on Generative AI Patterns of use, excitements, and concerns*, <https://digitalthriving.gse.harvard.edu/wp-content/uploads/2024/06/Teen-and-Young-Adult-Perspectives-on-Generative-AI.pdf>.